

Zaak C-473/19

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

18 juni 2019

Verwijzende rechter:

Vänernsborgs tingsrätt, mark- och miljödomstol (Zweden)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

12 juni 2019

Verzoekende partij:

Förening Skydda Skogen

Verwerende partij:

Länsstyrelse i Västra Götalands län

B.A.B.

Hoofdgeding

Beroep dat door een vereniging zonder winstoogmerk is ingesteld tegen het besluit van de länsstyrelse (provinciebestuur) om geen handhavingsmaatregelen te nemen in verband met een kennisgeving van houtkap in een bosgebied waarin de habitats zijn gelegen van een aantal diersoorten die zijn beschermd op grond van richtlijn 92/43/EEG en richtlijn 2009/147/EG.

Feitelijke en juridische context van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 267 VWEU betreffende de uitlegging van artikel 12 van richtlijn 93/43 en artikel 5 van richtlijn 2009/147.

Prejudiciële vragen

1. Moet artikel 5 van richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale praktijk op grond waarvan het verbod enkel betrekking heeft op de soorten die zijn opgenomen in bijlage 1 bij bovengenoemde richtlijn, die op welk niveau dan ook bedreigd zijn of waarvan de populatie op lange termijn een neerwaartse trend vertoont?
2. Moeten de begrippen „opzettelijk doden/(ver)storen/vernielen”, die worden gebezigd in artikel 5, onder a) tot en met d), van richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand en artikel 12, onder a) tot en met c), van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een nationale praktijk op grond waarvan in het geval waarin de betreffende maatregel kennelijk niet tot doel heeft soorten te doden of te storen (bijvoorbeeld bosbouwmaatregelen of bodemexploitatie), de verboden enkel van toepassing zijn indien er een risico bestaat dat die maatregel negatieve gevolgen heeft voor de staat van instandhouding van de soorten?

De eerste en de tweede vraag worden gesteld in het licht van onder andere:

- het feit dat artikel 5 van de vogelrichtlijn betrekking heeft op de bescherming van alle vogelsoorten als bedoeld in artikel 1, eerste alinea, de wijze waarop het begrip „specimen” wordt omschreven in artikel 1, onder m), van de habitatrichtlijn;
 - het feit dat de kwestie van de staat van instandhouding van de soort hoofdzakelijk aan de orde is in verband met de afwijkingen waarin is voorzien bij artikel 16 van de habitatrichtlijn (de afwijking vereist dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en dat de afwijking geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan) en artikel 9 van de vogelrichtlijn (de afwijking mag niet onverenigbaar zijn met deze richtlijn, die de lidstaten in artikel 2 verplicht de nodige maatregelen te nemen om de populatie van de in artikel 1 bedoelde soorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen).
3. Indien het antwoord op de tweede vraag deels luidt dat de schade op een ander dan het individuele niveau moet worden beoordeeld opdat het verbod van toepassing is, moet de beoordeling dan worden verricht op een van de volgende schalen of niveaus:

- a. een bepaald geografisch afgebakend gedeelte van de populatie, zoals gedefinieerd onder a), bijvoorbeeld binnen de grenzen van de provincie, de lidstaat of de Europese Unie;
 - b. de betrokken lokale populatie (biologisch afgezonderd van andere populaties van de soort);
 - c. de betrokken metapopulatie¹;
 - d. de gehele populatie van de soort binnen het relevante biogeografische regionale deel van het verspreidingsgebied van de soort?
4. Moet het begrip „beschadiging/vernieling”, dat met betrekking tot voortplantingsplaatsen wordt gebezigd in artikel 12, onder d), van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, aldus worden uitgelegd dat deze bepaling in de weg staat aan een nationale praktijk op grond waarvan in het geval waarin beschadiging, vernieling of achteruitgang – direct of indirect, afzonderlijk of cumulatief – tot gevolg heeft dat de continue ecologische functie (CEF) van de habitat van de betrokken soort in een enkel gebied ondanks voorzorgsmaatregelen verloren gaat, het verbod alleen wordt toegepast indien de staat van instandhouding van de betrokken soort op een van de in de derde vraag vermelde niveaus dreigt te verslechteren?
5. Indien het antwoord op de vierde vraag ontkennend luidt, hetgeen inhoudt dat schade op een ander niveau dan dat van de habitat in het individuele gebied moet worden beoordeeld opdat het verbod van toepassing is, dient de beoordeling dan te worden verricht op een van de volgende schalen of niveaus:
- a. een bepaald geografisch afgebakend gedeelte van de populatie, zoals gedefinieerd onder a), bijvoorbeeld binnen de grenzen van de provincie, de lidstaat of de Europese Unie;
 - b. de betrokken lokale populatie (biologisch afgezonderd van andere populaties van de soort);
 - c. de betrokken metapopulatie;
 - d. de gehele populatie van de soort binnen het relevante biogeografische regionale deel van het verspreidingsgebied van de soort?

¹ Metapopulatie: een verzameling subpopulaties met beperkt contact, waarbij in de loop der tijd bepaalde subpopulaties uitsterven en andere worden versterkt, en waarbij plaatsen van uitgestorven subpopulaties opnieuw kunnen worden gekoloniseerd door aangrenzende subpopulaties.

De tweede en de vierde vraag van de mark- en miljödomstol (rechter voor landen milieuzaken, Zweden) omvatten de vraag of de strikte bescherming die de richtlijnen bieden, niet langer van toepassing is op soorten waarvoor de doelstelling van de richtlijn (gunstige staat van instandhouding) is bereikt.

Aangevoerde bepalingen van Unierecht en aangehaalde rechtspraak van het Hof

Richtlijn 92/443/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, artikel 12 en bijlagen 2, 4 en 5.

Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand, artikel 5 en bijlagen 1 tot en met 3.

Richtsnoeren van de Commissie inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang in de zin van richtlijn 92/43 (definitieve versie, februari 2007).

Arrest van 30 januari 2002, Commissie/Griekenland (C-103/00, EU:C:2002:60).

Arrest van 10 januari 2006, Commissie/Duitsland (C-98/03, EU:C:2006:3).

Arrest van 18 mei 2006, Commissie/Spanje (C-221/04, EU:C:2006:329).

Arrest van 14 juni 2007, Commissie/Finland (C-342/05, EU:C:2007:341).

Arrest van 9 juni 2011, Commissie/Frankrijk (C-383/09, EU:C:2011:369).

Arrest van 10 november 2016, Commissie/Griekenland (C-504/14, EU:C:2016:847).

Arrest van 17 april 2018, Commissie/Polen (C-441/17, EU:C:2018:255, punt 237).

Conclusie in zaak C-6/04, Commissie/Verenigd Koninkrijk (EU:C:2005:372).

Conclusie in zaak C-221/04, Commissie/Spanje (EU:C:2005:777).

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht en aangehaalde rechtspraak van nationale rechters

Skogsvårdslag (1979:429) [wet (1979:429) inzake bosbouw].

Miljöbalk (1998:809) [milieuwetboek (1998:809)], hoofdstuk 8, § 1.

Artskyddsförordning (2007:845) [besluit (2007:845) inzake de bescherming van soorten], § 4, bijlage 1.

Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKFS 2011:7) [voorschriften en algemene richtsnoeren (SKFS 2011:7) van het bosbouwagentschap], zoals gewijzigd bij SKSFS 2013:2.

Naturvårdsverkets „Handbok för artskyddsförordningen”, 2009:2 („Handboek over het besluit inzake de bescherming van soorten” van het Milieuagentschap, 2009:2), eerste uitgave, april 2009.

Arrest van de Mark- och miljööverdomstol (rechter in tweede aanleg voor land- en milieuzaken) in zaak M 1713-13.

Arrest van de Mark- och miljööverdomstol in zaak M 11317-14.

Arrest van de Mark- och miljööverdomstol in zaak M 10104-17.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 De zaak gaat over een kennisgeving van houtkap aan de Skogsstyrelse (bosbouwagentschap) in een bosgebied in de gemeente Härryda. De kennisgeving betreft eindkap, dat wil zeggen dat alle bomen worden verwijderd, met uitzondering van het beperkte aantal bomen dat in overeenstemming met de richtsnoeren van het bosbouwagentschap in stand moet worden gehouden.
- 2 In het bosgebied hebben de volgende vogelsoorten hun habitat: de kleine bonte specht (*Dryobates minor*), het auerhoen (*Tetrao urogallus*), de matkop (*Poecile montanus*), de goudhaan (*Regulus regulus*) en de zwarte mees (*Periparus ater*). De heikikker (*Rana arvalis*) komt ook in dat gebied voor. Het is zeer waarschijnlijk dat die soorten het gebied gebruiken voor hun voortplanting en de houtkap zal, afhankelijk van wanneer in de levenscyclus van elke soort de houtkap plaatsvindt, ertoe leiden dat specimens van de soorten worden gestoord of gedood. Alle eieren die op het moment van de houtkap in het gebied aanwezig zijn, zullen worden vernield.
- 3 Het bosbouwagentschap heeft als toezichthoudende autoriteit specifieke richtsnoeren over de te nemen voorzorgsmaatregelen uitgevaardigd en was van oordeel dat de houtkap, indien de richtsnoeren zouden worden opgevolgd, niet in strijd was met een van de verboden die zijn neergelegd in de artskyddsförordning (besluit inzake de bescherming van soorten; hierna: „ASF”), waarbij de strikte bescherming van soorten waarin richtlijn 92/43 en richtlijn 2009/147 voorzien, in het Zweedse recht wordt omgezet. De door het bosbouwagentschap voorgeschreven voorzorgsmaatregelen zijn niet juridisch bindend, maar slechts aanbevelingen.
- 4 Op 22 december 2016 heeft de förening Skydda Skogen (vereniging „Bescherm het bos”; hierna: „vereniging”) de Länsstyrelse i Västra Götalands län (provinciebestuur van Västra Götaland; hierna: „provinciebestuur”), die volgens de ASF de regionale toezichthoudende autoriteit is, verzocht om op basis van de

specifieke richtsnoeren van het bosbouwagentschap op te treden naar aanleiding van de kennisgeving van houtkap. De vereniging heeft verklaard dat de houtkap niettegenstaande de richtsnoeren van het bosbouwagentschap in strijd was met de in de ASF neergelegde verboden.

- 5 Het provinciebestuur is tot de slotsom gekomen dat er op grond van de ASF geen afwijkingsbeoordeling hoefde te worden verricht. Het was dus van mening dat de maatregelen niet in strijd waren met de in de ASF neergelegde verboden, op voorwaarde dat de in de specifieke richtsnoeren bepaalde voorzorgsmaatregelen werden genomen.
- 6 De vereniging heeft bij de verwijzende rechter beroep ingesteld tegen het besluit van het provinciebestuur om geen handhavingsmaatregelen te nemen. Zij vordert primair dat de verwijzende rechter het besluit van het provinciebestuur nietig verklaart en beslist dat de geplande bosbouwmaatregelen niet zijn toegestaan omdat zij in strijd zijn met de in de ASF neergelegde verboden.

Voornaamste argumenten van de partijen

Vereniging

- 7 Een belangrijke vraag is of de geplande bosbouwmaatregelen, daaronder begrepen de geplande herbebossing en aanplantingen, zelfs met de voorzorgsmaatregelen die het bosbouwagentschap heeft aanbevolen, kunnen worden uitgevoerd zonder dat afwijking van de ASF. De vermelde voorzorgsmaatregelen moeten toereikend zijn om de continue ecologische functie van de habitats van alle beschermde soorten in stand te houden en mogen niet leiden tot een verslechtering van die functie. Dat is bijzonder belangrijk voor soorten die in het gebied aanwezig zijn en die geen gunstige staat van instandhouding op nationaal/lokaal niveau hebben, zoals de kleine bonte specht, de groene specht, het auerhoen, het korhoen, de wespendif, de havik, de goudhaan en de matkop. Voor die beoordeling moet elke soort afzonderlijk worden onderzocht en gecontroleerd.
- 8 Bij de beoordeling of een afwijking is vereist (met andere woorden of de maatregelen onder het verbod vallen), moet worden nagegaan wat het effect op de gunstige staat van instandhouding van de lokale en regionale populatie en wat de schade aan of de verslechtering van de continue ecologische functie van de habitat is. Evenmin mag er sprake zijn van een geleidelijke verslechtering, wat ook geldt voor de continue ecologische functie van een gebied. Dat betekent dat er ook rekening moet worden gehouden met voortgezette landgebruikspraktijken in het gebied, zoals bosaanplantingen en het beheer van groeiende bosbestanden. Als bijvoorbeeld het huidige landgebruik, zoals bosbouwmaatregelen, de habitats van een beschermde soort duidelijk aantast en tot een vermindering van de populatie in het gebied leidt, is de lidstaat verplicht dat te voorkomen. Bij die beoordeling moet ook rekening worden gehouden met de cumulatieve effecten en moet het voorzorgsbeginsel worden toegepast. Het gebied moet zijn continue ecologische functie voor alle beschermde soorten behouden. Bovendien bevatten de

richtsnoeren van het bosbouwagentschap geen verbod op de uitvoering van bosbouwmaatregelen tijdens het broedseizoen van vogels, hoewel dat op grond van § 4 ASF duidelijk verboden is.

- 9 Als het bosgebied wordt gekapt volgens de richtsnoeren van het bosbouwagentschap, verdwijnt de boshabitat en zal ook een deel van de habitats van de beschermde soorten die momenteel in dat gebied aanwezig zijn, verdwijnen. De kroonbedekking en de diversiteit van het bos, de open plekken en de rijke ondergroei van bosbessenstruiken verdwijnen. De loofbomen, die uitermate belangrijk zijn, zouden ook verdwijnen en er zouden geen nieuwe stervende bomen en geen nieuw dood hout meer bijkomen. Al bij al zou dit een ernstig negatief effect hebben op soorten als de kleine bonte specht, de zwarte specht, de groene specht, het auerhoen, het korhoen, de wespandief, de havik, de notenkraker, de matkop, de goudhaan, de zwarte mees en ook de heikikker.

Provinciebestuur

- 10 Op basis van wat algemeen aanvaard lijkt te zijn, zijn de in de ASF neergelegde verboden, wat wilde vogels betreft, alleen van toepassing op de soorten die in bijlage 1 bij de ASF met de letter B zijn aangeduid en dus van zodanig Uniebelang zijn dat er speciale beschermingszones en natuurgebieden voor moeten worden aangelegd, op soorten die op de rode lijst staan en op soorten waarvan de populatie in de afgelopen 30 jaar (of drie generaties) met meer dan 50 % is gedaald volgens de Zweedse telling voor broedvogels.
- 11 Als de maatregel kennelijk niet tot doel heeft soorten te doden of te storen, wat bijvoorbeeld geldt voor de uitvoering van bosbouwmaatregelen, is het redelijk dat de verboden enkel van toepassing zijn wanneer er een risico is dat de staat van instandhouding van de soort wordt geschaad (zie onder meer het arrest van de Mark- och miljööverdomstol in zaak M 11317-14).
- 12 Voor het verbod op het toebrengen van schade aan of de vernieling van de voortplantings- of rustplaatsen van de fauna is geen opzet vereist. Het verbod is evenwel alleen van toepassing als de staat van instandhouding van de betrokken soorten dreigt te verslechteren. Deze uitlegging vindt steun in onder andere het arrest van de Mark- och miljööverdomstol in zaak M 11317-14. Volgens het provinciebestuur hechtte de rechter in dat arrest groot belang aan het feit dat het effect zich voordeed in een voor de soort belangrijk gebied („kernegebied”). Een toepassing van het verbod waarbij geen rekening wordt gehouden met het risico dat is gelegen in het effect op de staat van instandhouding, zou in veel gevallen verder gaan dan wat nodig is om het doel van de bescherming van soorten te bereiken. De achtergrond hiervoor zijn de strikte voorwaarden voor het toestaan van afwijkingen (zie onder meer het arrest van de Mark- och miljööverdomstol in zaak M 1713-13 en opmerking 5 in de richtsnoeren van de Commissie), die impliceren dat maatregelen waarbij verbodsbepalingen worden toegepast, in de regel niet kunnen worden uitgevoerd. Zo is in het arrest van 10 januari,

Commissie/Duitsland (C-98/03), eveneens verduidelijkt dat bosbouw geen specifieke reden voor afwijking vormt.

- 13 Het wordt pas relevant het effect van een maatregel op de staat van instandhouding van de betrokken soort in een bepaald geval te beoordelen, nadat eerst is vastgesteld dat de maatregel daadwerkelijk een effect heeft op de broedplaatsen of rustplaatsen van de soorten op de in § 4, punt 4, ASF bedoelde wijze.
- 14 Het begrip „achteruitgang” wordt niet gedefinieerd in richtlijn 92/43, maar volgens de door de Commissie verstrekte richtsnoeren wordt achteruitgang/schade gedefinieerd als een fysieke verslechtering van een broedplaats of een rustplaats. Het Naturvårdsverk (milieuagentschap) schrijft in zijn Handbok för artskyddsförordningen (handboek over het besluit inzake de bescherming van soorten) het volgende: „Het is mogelijk dat een achteruitgang niet onmiddellijk resulteert in het verlies van een broedplaats of rustplaats, maar leidt tot de geleidelijke verslechtering van de kwaliteit van de functie van de plaats.”
- 15 Een geleidelijke achteruitgang of beschadiging van de habitat van een soort valt dan ook slechts onder het verbod van § 4, punt 4, ASF indien de achteruitgang van die aard is dat de habitat niet vanzelf kan herstellen, met andere woorden als de achteruitgang schadelijke effecten heeft die onomkeerbaar zijn en er vrij duidelijk, zij het geleidelijk, toe leidt dat de habitat uiteindelijk zijn continue ecologische functie voor de betreffende soort verliest. Houtkap heeft vaak tot gevolg dat de habitats van soorten achteruitgaan, maar deze achteruitgang is niet altijd automatisch verboden. Het is niet mogelijk om bosgebruik als een dergelijke geleidelijke achteruitgang te beschouwen, voor zover het bosbouw in het algemeen betreft. Als een vrij groot aantal kennisgevingen van houtkap in een beperkt gebied gezamenlijk tot gevolg zouden hebben dat de continue ecologische functie van de habitat van een soort verloren gaat, kunnen de autoriteiten optreden, zelfs indien geen van de gevallen van houtkap op zichzelf dat effect zou hebben. Een dergelijke cumulatieve beoordeling kan echter alleen worden gebaseerd op wat daadwerkelijk kan worden voorspeld, bijvoorbeeld op basis van de ontvangen kennisgevingen van houtkap.
- 16 Bij de beoordeling van het effect van een activiteit op een soort, is er reden om naar het effect van de activiteit te kijken, niet alleen binnen de relevante biogeografische regio, maar ook lokaal. De reikwijdte van de beoordeling moet zijn afgestemd op de betrokken soort. Als de soort in kwestie wijdverspreid is en niet gevoelig is voor sporadische habitatverliezen (niet veeleisend wat betreft de habitatomstandigheden), zal zij naar alle waarschijnlijkheid veerkrachtiger zijn bij verliezen van de continue ecologische functie, althans in bepaalde minder belangrijke habitats. Zeldzamere soorten die hogere eisen stellen aan hun habitats, zijn daarentegen wellicht – en met name als de habitats ongewoon zijn – gevoeliger (dat wil zeggen lopen meer risico dat hun staat van instandhouding achteruitgaat) voor de verslechtering van de continue ecologische functie van een breder spectrum van habitats. Hetzelfde geldt wellicht voor soorten die – zoals

veel roofvogels – vanwege hun voortplantingsbiologie ook gevoelig zijn voor sporadische slechte broedseizoenen of individuele verliezen.

- 17 Samengevat is het in § 4, punt 4, ASF neergelegde verbod van toepassing wanneer beschadiging, vernieling of achteruitgang – direct of indirect, afzonderlijk of cumulatief – tot gevolg heeft dat de continue ecologische functie van de habitat van de betrokken soort verloren gaat, en tegelijk een risico op negatieve gevolgen voor de staat van instandhouding van de soort met zich meebrengt.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 18 Bij § 4, punten 1 en 2, ASF worden de verbodsbepalingen die zijn vervat in artikel 12 van richtlijn 92/43 en artikel 5 van richtlijn 2009/147, omgezet. Volgens § 14 ASF kan het provinciebestuur in individuele gevallen een afwijking van de in § 4 neergelegde verboden toestaan. In casu is het provinciebestuur tot de slotsom gekomen dat er geen afwijking hoefde te worden toegestaan voor de houtkap in kwestie, wat betekent dat het van mening is dat de in § 4 ASF neergelegde verboden niet van toepassing zijn. In zoverre heeft het provinciebestuur zich gebaseerd op besluiten van de Mark- en miljööverdomstol.
- 19 In zijn arrest in zaak M 11317-14 heeft de Mark- en miljööverdomstol geoordeeld dat het redelijk is om voor de toepasselijkheid van de in § 4, punten 1 en 2, ASF neergelegde verboden te eisen dat er een risico is dat de staat van instandhouding van de beschermde soorten in het gebied wordt aangetast, wanneer de activiteit kennelijk niet tot doel heeft diersoorten te doden of te storen. De Mark- en miljööverdomstol is van oordeel dat het effect van de activiteit op de staat van instandhouding van de betrokken soorten niet alleen mag worden beoordeeld binnen de desbetreffende biogeografische regio, maar ook lokaal moet worden beoordeeld. De reikwijdte van die beoordeling moet volgens de Mark- en miljööverdomstol worden afgestemd op de betrokken soort. In de zaak die voor de Mark- en miljööverdomstol aanhangig is, zou de activiteit in kwestie leiden tot de vernieling van voortplantingsplaatsen van exemplaren van soorten die strikt zijn beschermd op grond van richtlijn 92/43. De Mark- en miljööverdomstol gaf toestemming voor de activiteit op voorwaarde dat er beschermende maatregelen zouden worden genomen in de vorm van het aanleggen van voortplantingsplaatsen voor de betrokken soorten in het gebied van de populatie van de soorten in het noordelijke deel van Gotland. Hij was van oordeel dat de beschermende maatregelen tot gevolg hadden dat de in § 4 ASF neergelegde verboden niet van toepassing waren.
- 20 De belangrijkste vraag van de verwijzende rechter luidt of de strikte bescherming waarin richtlijn 92/43 voorziet, niet langer geldt voor soorten waarvoor de met de richtlijn nagestreefde doelstelling van een gunstige staat van instandhouding is bereikt.
- 21 In het licht van het voorgaande en rekening houdend met de feiten van de zaak heeft de verwijzende rechter vervolgens een aantal vragen gesteld over de

verenigbaarheid met het Unierecht van de nationale praktijk die betrekking heeft op de beoordeling van het doel van de maatregelen en hun effect op de staat van instandhouding van beschermde soorten.

- 22 De verwijzende rechter wenst ten eerste te vernemen of het met richtlijn 2009/147 verenigbaar is om, overeenkomstig de nationale rechtspraak, voor de toepasselijkheid van de in artikel 5 van die richtlijn neergelegde verboden te eisen dat een soort is opgenomen in bijlage 1 bij die richtlijn, dat zij op welk niveau dan ook bedreigd is of dat haar populatie op lange termijn een neerwaartse trend vertoont.
- 23 Ten tweede vraagt de verwijzende rechter zich af of het met artikel 12, lid 1, onder d), van richtlijn 92/43 en artikel 5 van richtlijn 2009/147 verenigbaar is om in de nationale praktijk te eisen dat er een risico is op schadelijke effecten op de staat van instandhouding van de soort, opdat een maatregel die kennelijk niet tot doel heeft specimens van beschermde soorten te doden of te storen dan wel om eieren van dergelijke soorten te vernielen, in strijd is met de in § 4 ASF neergelegde verboden.
- 24 Ten derde wenst de verwijzende rechter te vernemen of het met artikel 12, lid 1, onder d), van richtlijn 92/43 verenigbaar is om overeenkomstig de nationale praktijk te eisen dat er een risico bestaat dat de staat van instandhouding van een beschermde soort achteruitgaat, opdat het in § 4 ASF neergelegde verbod van toepassing is wanneer de continue ecologische functie van de habitat van de betrokken soort in een enkel gebied verloren gaat hoewel er voorzorgsmaatregelen zijn genomen. Dit verlies van de continue ecologische functie kan – direct of indirect – worden veroorzaakt door beschadiging, vernieling of achteruitgang, afzonderlijk dan wel cumulatief.
- 25 Ten slotte twijfelt de verwijzende rechter aan het niveau waarop de beoordeling van de schade moet worden verricht indien zij niet op individueel niveau mag worden verricht.